

Одрин

И така, пътуваме от Истанбул за Едирне, сиреч Одрин. Не мога и да си представя, че някой българин, говорейки за този град в най-южна Тракия, ще го спомене с турското му име. А като си помисля колко българи свързват корените си с него и околностите му. Включително и моят български род идва оттам към Поморийско. Така че е обяснимо нашето си име. Нека обаче най-напред надникнем в българския вариант на чичко Гугъл и да видим какво пише там за него. Любопитен съм какво ли пише същият всезнайко в турския си вариант, ама като пусто не успях да науча турски, тъй че – язык! Затова пък ще надникна в руския и в чешкия вариант. Всичко по-интерсно после ще обобщя, естествено ще прибавя и личните си възприятия и чувства, ще илюстрираме разказаното със снимки изпод обектива на Татяна и моето „назад“ от Цариград ще си е на бял свят.

Надничането в информацията за Одрин из другите езици, които ползвам, а и в механичен превод от такива, които не владее, само ме развесели. Оказа се, че най-интересна и най-подробна за нас, българите, е информацията на родния ни език. И така, дали Одрин, дали Едирне или Адриануполис, всичко това изречено и фонетично променено по различен, се свързва с основателя на града – Адриан (76–138 г.), един от т.н. „добри“ римски императори. Преди да бъде завладян от римляните, градът е носил името Ускудама и е бил първата столица на Одриското царство. Превзет е от османските турци през 1369 г. и служи за тяхна столица до падането на Константинопол през 1453 г. Дори и след това Одрин е бил нещо като втора столица, като редица султани предпочитали да управляват империята си оттам. Между 1700 и 1750 г. Одрин е четвъртият по големина град в Европа с население 350 хил. души. Въпреки това нещата драстично се променят през 19-ти и 20-ти век. По време на Руско-турската война, Балканската война и през Първата световна война Одрин понася тежки поражения и почти обезлюдява. Тази тенденция на обез-

людяване продължава до неотдавна, като в момента градът има 156 155 жители. Въпреки че е доста оживен град, особено в сравнение с други турски градове с този размер, това, което виждаме днес, е само една малка част от предишния му блясък. В областта около Одрин са се провели над 15 големи битки и обсади от античността до днес. Българите са побеждавали край Одрин византийците неколкратно. Хан Кардам разбива голяма византийска армия край Одрин, хан Крум превзема града в 813 г. През септември 914 г. цар Симеон влиза победоносно в Одрин, в 921 г. след обсада градът отново се предава на Симеон и е включен в границите на България.

На 15 август 1002 г. цар Самуил отново превзема града и го разграбва. Важна за европейската история е битката при Адрианопол, когато гражданите на Одрин издигат бъл-

гарските знамена над крепостта и на 14 април 1205 г. цар Калоян разгромява тежко въоръжената рицарска армия на Латинската империя и пленява императора й Балдуин I. В новата история особено значение има обсадата на Одрин по време на Балканската война (1912–1913). Гарата на Одрин Караагач е първият бомбардиран от въздуха обект със стратегическа цел в историята, което е извършено от български самолет на 29 октомври 1912 г. На 13 март 1913 г. крепостта е превзета от българските войски. Ако имате тракийски корени, сигурно знаете, че в България тази дата сега се чества като ден на Тракия.

В навечерието на Руско-турската войта от 1877–78 г. в Одрин са живели към 10 000 българи, а в областта над 40 000. В югоизточната част на стария град те създават възрожденско българско класно училище, прераснало в Одринска българска мъжка гимназия с пансион, българска девическа гимназия с пансион, в града действат и няколко български храма. Днес са запазени два – „Свети Георги“ и „Св. Св. Константин и Елена“. Голяма част от българите са изселени или убити през 1913 г., когато България губи Междусъюзническата война и после след 1920 г. В днешно време в Одрин няма българско население.

По думите на мъжа, с когото се запознахме при посещението си на църквата „Св. Св. Константин и Елена“, останали са само две семейства. Те активно участват във възстановяването на споменатата църква и нейната

Българската православна църква „Св.св. Константин и Елена“

поддръжка. Помагат много и българските туристически групи, които минават през града на път за Истанбул или на връщане, както бе в нашия случай. Като архитектура църквата не се отличава с нищо особено, а и интериорът ѝ е твърде скромнен. Хората идват тук най-вече водени от патриотични подбуди – да запалят по свещ и оставят скромни дарения. Църквата е построена през 1869 г., а е реставрирана в 2008 г. със средства на българската държава, на общини и фондации от България и много дарения от обикновени българи. В двора на църквата има паметник на екзарх Антим I, открит през 2010 г. Толкова за днешното българско присъствие в Одрин. От турската история на града според мен най-си заслужава да споменем една от най-красивите и най-големи сакрални сгради като паметник на ислямската архитектура, включен в списъка на ЮНЕСКО – джамията „Селимие“. Според някои мнения, по хубост и внушителност тя превъзхожда дори „Света София“ в Истанбул. Храмът е дело на Мимар Синан (1490–1588), главен архитект по времето на няколко султана, оставил след себе си около 400 джамии, мостове, медреси, хамами, аквадукти, фонтани и т.н. „Селимие“ джамия е

върхово постижение в работата на легендарния майстор Мимар Синан, за чийто произход има доста различни теории и по-малко неоспорими факти. За българските уши най-приятно звучи тази от тях, според която той е роден в Широка Лъка, Смолянско и в легендата за Майстор Манол става дума именно за него. Според други теории корените му са гръцки или арменски. Така де, за гърците – гръцки, за арменците – арменски. Според легендата Мимар Синан получил вдъхновение за великолепния шедьовър, който представлява джамията, докато гледал майчините си коси. Построена е само за шест години между 1569–1575 година. Архитектът измайсторил чудни плетеници на всичките 384 тесни прозорчета на джамията по подобие на нейните плитки. И днес „Селимие“ е сякаш останала от приказките. Куполът ѝ е с височина 44 метра и диаметър от 32 метра. Издигнат е върху 8 мраморни колони, с идеални пропорции и е от типа ротонда, без опори във вътрешното пространство. Оригиналната джамия е имала 1000 прозорци, но след това един е зазидан заради вярването, че 999 е магическо число, а и защото изказа на числото на турски звучало по-величествено отколкото 1000. Ориенталската екзотика се допълва от четири елегантни минарета с височина 71 метра. Силуетът на „Селимие“ джамия се откроява и доминира в панорамата на града. Инак като навлизахме в него май се мярнаха още една-две джамии с минарета, друго ориенталско почти не забелязах. Когато тръгнахме да се разхождаме из центъра, най-при-

ятното за мен бе, че чувствах едно провинциално спокойствие, което ми напомняше по-големите градове на България от детските ми години, да речем Бургас или Ямбол – сгради от по три-четири етажа, градинки, цветя, спокойни, небързащи за никъде хора. В Одрин останахме около два часа. Татяна естествено хукна най-напред да снима описаната по-горе джамия, аз предпочитам да се шляя из центъра на града. Нещо все ми напомняше някак отминалите времена на детството ми – главна пешеходна улица, магазини, кафенета, капанчета и хора напред-назад. Ориентелското бе само покритият пазар, в който също надникнах – далеч по-скромнен от „Капълъ чарши“ и с много малко хора из него. Най-дълго се задържах на рибния пазар. Смешна работа, Одрин е поне на 50 км от морето, а на пазара имаше толкова риба, колкото никога няма да видите в който и да е от нашите морски градове. Другата смешка бе, че там се разбирах с продавачите на гръцки – съседите византийци явно по-активно ги спожодат. Бях чувал, че сънародниците ни често прескачат до близките турски градове на т.н. „шопинг тур“, сега се и уверих в това. В уговорения час за отпътуване към Пловдив всички „екскурзианти“ мъкнеха огромни торби с какво ли не, но май надделяваше прахът за пране. Бил по-евтин и по-качествен, казваха. Какво да се прави, като знам как повечето от тях си броят стотинките... Пък и знаете какво казва мъдрият ни народ – сиромаш човек – половин дявол. Та така...

Васил Самоковлиев

Паметник на Екзарх Антим I